

SÂMBĂȚĂ • 14 NOIEMBRIE 2009 • EDIȚIE SPECIALĂ

F O A I A românească

SĂPTĂMÂNAL AL ROMÂNILOR DIN UNGARIA

*La mulți ani,
școală românească!*

Petru Silaghi și Teodor Oltean, dezvelind bustul lui Nicolae Bălcescu, bust care a fost donat în 1974 liceului julan de către Liceul „N. Bălcescu” (fost Sf. Sava) din București, cu ocazia aniversării de un sfert de veac al școlii

Maria Berényi

Să nu uit limba

iau în mână
un bulgăr de țărână
îl sfărâm în palme
printre memorii albe
văd ochii mamei
care mă alină
îndreptându-mi
privirea spre zvonul de lumină
mă ține de mână
și-ncetîșor
la ureche-mi șoptește
să nu uit limba
pe care ea o vorbește

Clădirea din strada Városház din Jula, în care a funcționat liceul românesc până în anul 1981

Tabloul primei promoții a liceului românesc

Fotografie de grup cu elevii și profesorii școlii generale și ai liceului românesc din Jula, în anul 1951

Liceul „N. Bălcescu” din Jula – trecut, prezent, viitor

În toamna anului 1949, în vechea clădire a fostei primării de pe strada Városháza nr. 13 și-a deschis porțile prima școală medie românească din Ungaria de azi. La această școală au sosit tineri români din satele învecinate: Aletea, Apateu, Bătania, Bedeu, Cenadul Unguresc, Chitighaz, Leta Mare, Micherechi, Otlaca-Pustă, Peterd, Pocei, Săcal. Comunitățile din care erau originari elevii liceului erau în acea vreme de tip endogam, păstrându-și limba (membrii fiind vorbitori ai graiului crișan-mureșan și cel bihorean), religia ortodoxă și greco-catolică, obiceiurile și tradițiile moștenite secole de-a rândul din generație în generație, dintr-un trecut când biserica, familia și școala au transmis prin limba maternă – într-o trinitate – valorile spirituale românești. Tinerii liceeni sosiți din provincie au fost sălășluiți în clădirea situată într-un peisaj pitoresc, la poalele cetății medievale, în căminul de elevi din strada Vár nr. 1.

Până în anul 1960, la Liceul „Nicolae Bălcescu” s-a predat numai în limba română. Însă datorită faptului că examenele de admitere în învățământul universitar se dădeau în limba maghiară, s-a trecut la predarea bilingvă, mai exact limba de predare a disciplinelor reale devenind limba maghiară, în limba maternă fiind predați numai termenii de specialitate ai disciplinei respective. (...)

În cei 60 de ani de acti-

vitate, Liceul „Bălcescu” a educat și a instruit, a pus bazele cunoștințelor de cultură generală și de cultură românească ale intelectualității de naționalitate română din Ungaria de azi. Din anul 1949 până în anul 1981, învățământul mediu românesc s-a desfășurat în monumentală clădire care azi este Biblioteca Orașenească, din centrul orașului.

În 1981 a fost dat în folosință edificiul din Orașul Mare Românesc din Piața Liceum nr. 2, clădire în care și în zilele de azi funcționează Școala Generală, Liceul și Căminul de Elevi. Cel din urmă constituie o parte a Centrului Cultural Românesc, construit cu sprijinul Ministerului Învățământului din Ungaria, în anul 1999.

Așezată în apropierea renumitelor băi julane, fastuoasă clădire asigură nu numai cazarea elevilor care frecventează cursurile liceului, ci și oaspeților noștri sosiți din alte colțuri ale

țării, din România sau din alte țări.

La Liceul „Bălcescu” se înscriu și astăzi elevi din satele sus-consemnate, atât din Micherechi, cât și din Chitighaz, Bătania, unde școlile sunt bilingve, precum și din școlile din Bihor, în cadrul cărora limba română se predă ca obiect de studiu.

De câțiva ani, în liceul nostru studiază și tineri din România. Majoritatea absolvenților școlii generale din cadrul instituției noastre își continuă studiile la liceul Bălcescu. (...)

Paralel cu sarcinile complexe pe care le are de îndeplinit școala noastră, aceasta își are filozofia proprie, un loc și un rol bine determinat. Fiind singura școală medie bilingvă cu profil românesc își asumă sarcina de a fi un leagăn de cultură generală și un focar de cultură românească.

La începutul celui de-al III-lea mileniu, când ritmul de dezvoltare al vieții teh-

Teodor Oltean, demontând tabla școlii generale

nico-științifice s-a accelerat, iar contextul socio-cultural este în continuă schimbare, școala noastră își asumă sarcina de a corespunde noilor așteptări și de a ocupa un loc demn în rândul școlilor din Ungaria.

Alături de standardele calitative înalte pe care ni le propunem la nivelul instruirii, liceul nostru își dorește să devină un focar de păstrare și de transmitere a valorilor spirituale strămoșești, integrându-le într-un context cultural universal-european-național, al poporului român și al poporului maghiar. Un obiectiv fundamental este predarea la un nivel cât mai înalt a limbii române și cunoașterea cât mai profundă a trecutului istoric, a religiei, a obiceiurilor, tradițiilor și a artelor românești. Credem că prin cunoașterea

cât mai amplă a valorilor spirituale se poate întări sentimentul de apartenență la neamul din care se trage orice minoritate.

Cu îmbrățișarea valorilor din trecut, prin crearea valorilor în prezent ne putem forma o imagine vie legată de viitor. (...)

Instituția noastră își asumă sarcina de educare și instruire a unor tineri „cu o gândire universală în realizare locală”, care vor fi capabili să corespundă noilor așteptări creionate de cel de-al III-lea mileniu, tineri cu o conștiință de neam și cu o iubire de popor cu care conviețuim.

Dr. Maria Gurzău Czeglédi,
directoare

(Fragmente dintr-un articol apărut în Buletinul Oficial al Învățământului, „Köznevelés”, 2002, anul 58, nr. 32, p. 12–13)

Alexandru Hoțopan, Francisc Ternyák, directorul Ion Budai, Mihai Ianc, Ștefan Popa, Teodor Oltean și Lucreția Purdi Cioca – în ultima zi de predare în vechea clădire a școlii, în anul 1981

Elevi de odinioară, odihnindu-se în curtea școlii

Elevi și profesori în fața vechii clădiri a liceului, în anul școlar 1954–55

În recreație

Colegi de liceu: (sus, de la stânga) Gheorghe Marc, Lucian Magdu, Alexandru Hoțopan, (jos, de la stânga) Mihai Ianc, Gheorghe Rotiș și Ladislau Rotar

Întâlnire de promoție în 1980

*"Toată viața este
școală."*
(Comenius)

Primii absolvenți ai Școlii Pedagogice „N. Bălcescu” din Jula, în 1957

Serbare școlară prin anii 1970

Alexandru Hoțopan

De aici, de pe pământ

La finea gândurilor mele
se află dorința curată
de a mă ști angajat
cu frați-mi laolaltă
să cunosc mai bine
și mai adânc
ursita lumii
pe acest pământ;
să largesc puțin poteca
spre înțelegerea firească,
de la om la om;
să sădesc, apoi, un pom,
bradul iubirii frățești,
– flacără nestinsă,
în inimă și gând –
zestrea zeiască
de pe acest pământ.

Așa învățau elevele române,
în curtea căminului din str. Vár, în anul 1966

Distrația elevilor de clasa I, în 1983

Bucătăresele căminiștilor români

Căminul de elevi români I.C. Frimu din Jula (str. Vár nr. 1)

Gheorghe Santău

Amintiri...

Împlinindu-se 40 de ani de la înființarea Căminului de elevi I.C. Frimu din Jula, am fost solicitat să contribuie și eu la îmbogățirea amintirilor din timpul acestui început. În acest scop m-am apucat să scotocesc prin cutia cu fotografii după documentele trecutului. Aici, printre altele, am dat de una pe care era fetița mea, împreună cu fiul unui coleg de la cămin, cam la vârsta lor de 4-5 ani. Cei doi copii, după mărturia fotografiei, stăteau pe zidurile cetății julane, fiecare într-o ambrăzură și râdeau de se prăpădeau. Fotografia o făcusem probabil eu, dar nu-mi aduc aminte din ce motiv s-au putut pune copilașii pe râsete. S-ar fi putut întâmpla că tocmai din cauza că au devenit „vedetele” acțiunii mele de fotograf.

(Fragment din scrierea intitulată „Casablanca”)

Balul „nebunilor”, la începutul anilor 1980

Ce mâncau căminiștii pe la începutul anilor 1980?

Căministele, gata de plecarea spre casă

Oră de română, la începutul anilor 1980

Directorul Ion Budai, în curtea școlii cu o elevă și mama ei. (Acea elevă a devenit, cu timpul, chiar următoarea directoare a școlii românești din Julia)

Ana Radici Repisky

Dascălii mei...

(fragmente)

O oră de matematică – nu tocmai din cele mai populare: o oră de lucrare în scris. Clasa era sugrumată de imposibilitatea de a se gândi, de a depăși vestea morții tragice, subite a tatălui unei colege de clasă din Bedeu. După ce profesorul Nicolae Luțai a sesizat motivul zăpăcelii noastre a amânat lucrarea și a introdus o oră de „filozofie și psihologie”, în care am discutat despre viață și moarte, despre soarta și rostul vieții, despre modalitățile de a supraviețui tragediilor. (...)

Profesorul Ștefan Oroian, în cadrul orelor de cunoștințe generale despre artă a încercat să ne stârnească un interes permanent față de cele mai noi curente, descoperiri și polemici din domeniul culturii, al istoriei. Deseori a adus cu dânsul articole extrase din periodicele de seamă ale timpului. Sincer: m-am cam „înfuriat” că m-a pus, în general, tot pe mine să citesc din reviste, cu glas tare coloanele lungi și într-un limbaj științific, greu de parcurs, dar pe de cealaltă parte din aceste articole de fond am aflat într-adevăr lucruri interesante. (...)

În fine: ce cred eu despre dascălii mei?

Dascălii mei – sclavii unei munci nesfârșite.

Dascălii mei – posesorii unor clipe privilegiate.

Dascălii mei – mentorii multor generații de copii.

Dascălii mei – simbolurile entuziasmului darnic.

Revederea după 50 de ani a primei generații de învățători români

Elevi în recreație, „păziți” de Teodor Oltean și Ștefan Oroian

„Nu învățăm pentru școală, ci pentru viață.”
(Seneca)

Mihai Ianc și Gheorghe Negru, cu voleibalistele

Diriginta Ana Crișan cu absolventele, la sfârșitul anilor 1960

Corul elevilor de la liceu

Elegantă și vals la Balul Panglicii

Lectură în liniștea bibliotecii școlii

„Liceu, - cimitir
Al tinereții mele -
Pedanți profesori
Și examene grele...
Și azi mă-nfiori
Liceu, - cimitir
Al tinereții mele!
(G. Bacovia)

Trupa de teatru amator, în piesa „O inspecțiune”

Lucian Magdu

Cât am trăit aici

Oameni, prieteni ai mei dragi,
Cât am trăit aici
m-am chinuit
și am creat
cu voi alături
- zicu-vă vouă, cu adevărat -
voi, nu m-ați observat.
Și totuși, slavă spun
și aleluia
că am putut trăi
VIAȚA asta
atât de policromă.
Trai bun și bună împăcare
rămână deci cu voi
cei care m-ați iubit,
cei ce chiar dacă prea puțin
la inimă m-ați strâns.
Și nu uitați că uneori
în clipele de fericire rară
să v-amintiți și de acela
care cu voi
a râs și-a plâns.

Emoțiile bacalaureatului

Traian Băsescu, președintele României, printre cei mai mici elevi români de la Jula

Elevii și profesorii școlii și liceului românesc din Jula, în toamna anului 2009

FOAIA
românească
13 noiembrie 2009
www.foaia.hu

Săptămânal al românilor din Ungaria. Editat de Editura de presă și cărți „NOI”. Director: Eva Iova. Colectiv redacțional: Rita Păcșas, Anca Liana Butar, Ana Cioca Czesznak. Tehnoredactor: Ștefan Mihailov. Informatician: Ioan Ruja. Editura și redacția: **5700 Jula, str. Gh. Doja nr. 8., CP 95.** Telefon: (66) 463-152, 361-789 Fax: (66) 463-152, E-mail: foaia@foaia.hu, Editor responsabil: Dr. Ioan Ciotea, președinte, Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria, 5700 Jula, str. Gh. Doja nr. 8. Internet: www.romanul.hu, uniunea@romanul.hu. Tiparul: Schneider Nyomda Kft, 5700 Jula, str. Károlyi M. nr. 7. Index: 25291. ISSN 1418-8341. Abonamente la Foaia românească în județele Bács-Kiskun, Bichiș și Csongrad se efectuează la oficiile poștale, iar în celelalte județe la adresa redacției atât personal, cât și prin cec poștal. Abonamentele pe anul 2009: 3 luni 1050 forinți; 6 luni 2100 forinți; 1 an 4200 forinți.